

A Brillouin tétel, mint az energia abszolút minimumának szükséges feltétele UHF determinációsokor

Legyen $\Psi_0 = \hat{A}[\psi_1(1) \dots \psi_i(i) \dots \psi_N(N)]$ az az t -re normált (és nem eideumi megosztás) egydetermináns UHF hullámfüggvény, amelyikre az energia abszolút minimuma (E_0) tartozik. A Brillouin tétel szerint ebben az esetben

$$\langle \Psi_0 | \hat{H} | \Psi_1 \rangle = 0$$

bármely olyan "egyszeresen gerjesztett" Ψ_1 determinánsra, amelyben valamelyik (jel. az i -edik) spinpályát (ψ_i) egy felzárterítéssel, de a Ψ_0 -ban betöltött pályára ortogonális spinpályára (ψ'_i) cseréltük fel:

$$\Psi_1 = \hat{A}[\psi_1(1) \dots \psi'_i(i) \dots \psi_N(N)]$$

Katározzuk meg ψ'_i normálását úgy, hogy Ψ_1 is t -re normált legyen. (Csak a determinánsok normáltságát tételezzük fel, az ^{egyes} pályák külön-külön ortogonális voltát nem szükséges kikötni.) Mivel ψ'_i ortogonális minden betöltött pályára, $\langle \Psi_0 | \Psi_1 \rangle = 0$.

Bizonyítás (indirekt):

Tételezzük fel, hogy a tétel nem igaz, vagyis $E_0 = \langle \Psi_0 | \hat{H} | \Psi_0 \rangle = H_{00}$ az energia abszolút minimuma, de létezik olyan ψ'_i , amelyre $H_{01} = \langle \Psi_0 | \hat{H} | \Psi_1 \rangle \neq 0$. Mivel Ψ_0 és Ψ_1 olyan determinánsok, amelyek csak egy oszlopban különböznek egymástól, a determinánsok ismert tulajdonságai szerint felzárterítéssel lineáris kombinációjuk

$$\Psi = c_0 \Psi_0 + c_1 \Psi_1$$

is felírható egyetlen determinánsként. Katározzuk

meg a c_0, c_1 együtthatókat úgy, hogy a Ψ kul-
 (2)
 tatófüggvényhez a lehető legalacsonyabb
 energia tartozzon. Ez az energia elefett lesz
 a rekuráris egyenletnek

$$\begin{vmatrix} H_{00} - E & H_{01} \\ H_{10} & H_{11} - E \end{vmatrix} = 0$$

Kifejtve:

$$(H_{00} - E)(H_{11} - E) - |H_{01}|^2 = 0 \quad (H_{01} = H_{10}^*)$$

Bevetjük az $\varepsilon = E - H_{00}$ jelölést (azaz $E = H_{00} + \varepsilon$);
 kapjuk

$$-\varepsilon(-\varepsilon + H_{11} - H_{00}) - |H_{01}|^2 = 0, \text{ vagyis}$$

$$\varepsilon^2 - \varepsilon(H_{11} - H_{00}) - |H_{01}|^2 = 0$$

Az alacsonyabb gyök ("a gyökképpelben):

$$\varepsilon = \frac{H_{11} - H_{00} - \sqrt{(H_{11} - H_{00})^2 + 4|H_{01}|^2}}{2}$$

$$= \frac{1}{2} \left\{ (H_{11} - H_{00}) - (H_{11} - H_{00}) \left[\sqrt{1 + \frac{4|H_{01}|^2}{(H_{11} - H_{00})^2}} - 1 + 1 \right] \right\} =$$

(az utolsó 1-ből)

hosszabbra és kisebbre

$$= \frac{1}{2} \left\{ \cancel{(H_{11} - H_{00})} - \cancel{(H_{11} - H_{00})} - (H_{11} - H_{00}) \left[\sqrt{1 + \frac{4|H_{01}|^2}{(H_{11} - H_{00})^2}} - 1 \right] \right\} =$$

$$= -\frac{1}{2} (H_{11} - H_{00}) \left[\sqrt{1 + \frac{4|H_{01}|^2}{(H_{11} - H_{00})^2}} - 1 \right]$$

A feltétel miatt $E_0 = H_{00}$ az energia abszolút minimuma,
 tehát $H_{11} - H_{00} > 0$; a gyök > 1 , tehát a zárójel pozitív.
 Így $\varepsilon < 0$, vagyis $E < H_{00} = E_0$. Ellentmondásra jutottunk:
 Ψ is felírható egy determinánsként, és energiája alacso-
 nyabb a feltételezett abszolút minimumnál. Követke-
 zésképp E_0 csak akkor lehet az energia abszolút mi-
 nimuma, ha $H_{01} = 0$. (Ekkor $\varepsilon = 0$.) Q.E.D.